

Ковальов Д.В.,кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та аналізу,
*Херсонський державний аграрний університет***Самайчук С.І.,**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та аналізу,
Херсонський державний аграрний університет

ПРОГНОЗНІ ПАРАМЕТРИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

Ковальов Д.В., Самайчук С.І. Прогнозні параметри економічної ефективності сільськогосподарських підприємств Херсонської області на інноваційно-інвестиційних засадах. Стаття присвячена дослідженню сучасного інноваційного та інвестиційного забезпечення ефективної діяльності аграрних формувань. Здійснено аналіз основних факторів, які стримують розвиток інноваційно-інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Розглянуто основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського виробництва. Визначено прогнозні параметри ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Херсонської області.

Ключові слова: інвестиції, інновації, ефективність, сільськогосподарське підприємство.

Ковалев Д.В., Самайчук С.И. Прогнозируемые параметры экономической эффективности сельскохозяйственных предприятий Херсонской области на инновационно-инвестиционных основах. Статья посвящена исследованию современного инновационного и инвестиционного обеспечения эффективной деятельности аграрных формирований. Осуществлен анализ основных факторов, которые сдерживают развитие инновационно-инвестиционного обеспечения сельскохозяйственных предприятий. Рассмотрены основные направления инновационно-инвестиционного развития сельскохозяйственного производства. Определены прогнозируемые параметры ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий Херсонской области.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, эффективность, сельскохозяйственное предприятие.

Kovalyov D.V., Samaichuk S.I. Forecast indexes of economic efficiency of agricultural enterprises of the Kherson region on innovation-investment basics. The article deals with innovative and investment activity providing for the effective agrarian formations' performance. The analysis of the main reasons, constraining the development of innovation and investment provision of agricultural enterprises, is carried out. The main directions of innovation and investment development of agricultural production are considered. The forecast indexes of resource potential of agricultural enterprises of Kherson region are determined.

Key words: investment, innovation, efficiency, agricultural enterprise.

Постановка проблеми. Сільське господарство є однією з пріоритетних та основних галузей вітчизняної економіки. У нинішніх надзвичайно складних економічних умовах лише сільськогосподарське виробництво демонструвало певну позитивну динаміку та забезпечувало збільшення експортного потенціалу держави. Однак подальше економічне зростання та суттєве підвищення ефективності виробничої та інвестиційної діяльності в сільському господарстві можливі лише за умови індустріалізації підприємств галузі, переходу на інноваційну модель розвитку через модернізацію та техніко-технологічне переозброєння сільськогосподарського виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичних та практичних засад інноваційно-інвестиційного забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств стали предметом дослідження багатьох вчених-економістів [1; 2; 3; 4; 5; 7]. Водночас з урахуванням численних досліджень

науковців питання активізації інноваційної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств залишаються актуальними та потребують подальшого аналізу.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розгляд окремих аспектів інноваційно-інвестиційних можливостей сільськогосподарських підприємств Херсонської області, надання комплексної характеристики її сучасного стану.

Виклад основного матеріалу. Слабка інноваційно-інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств зумовлена високим комерційним ризиком вкладення коштів в інноваційну сферу, необхідністю великих фінансових витрат, тривалим терміном окупності, недосконалістю правового забезпечення науково-технічної діяльності. Ситуація погіршується ще й тим, що сьогодні немає достатнього підґрунтя для стимулювання широкого впровадження у сільськогосподарське виробництво організаційно-економічних та

техніко-технологічних інновацій, фіскальна та фінансово-кредитна політика є недосконалою, відсутня спеціалізована інфраструктура ресурсного забезпечення аграрного виробництва та його інноваційно-інвестиційної діяльності [2; 4].

До того ж низька інноваційно-інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств зумовлена відсутністю платоспроможного попиту на науково-технічну та наукоємну продукцію у зв'язку з їх незадовільним фінансово-економічним становищем, незначними обсягами бюджетного фінансування, дискримінаційними умовами доступу до кредитних ресурсів банків. Слабкою ланкою в розвитку інноваційно-інвестиційних процесів у сільськогосподарському виробництві також є нерозвиненість ринку інноваційної продукції, відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю, а особливо малих та середніх підприємств галузі [5; 7].

Ще однією проблемою є те, що не всі науково-технічні та дослідно-конструкторські розробки доводяться до рівня наукової продукції, яка повністю готова до впровадження та ефективного застосування у сільськогосподарському виробництві. Сьогодні в аграрній інноваційній сфері відсутні організаційно-економічні структури, у компетенцію яких входить вивчення ринку інноваційної продукції та наявного попиту на

неї. Слабкою ланкою інноваційної діяльності у сільському господарстві є те, що багато відібраних для реалізації інноваційно-інвестиційних проектів сільськогосподарських підприємств не проходять відповідної техніко-технологічної, будівельної, екологічної та економічної експертизи [1; 3].

Для кожного регіону основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств і галузей сільського господарства уточнюються з урахуванням рівня розвитку науково-технічного прогресу та інноваційного потенціалу, регіональної економічної специфіки та особливостей здійснення сільськогосподарської діяльності, наявності, а також рівня розвитку виробничої та фінансово-кредитної інфраструктури, розвитку інтеграційних процесів тощо.

З огляду на таке розуміння визначено основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств Херсонської області (табл. 1).

Реалізація зазначених напрямів передбачає створення регіонального аграрно-інноваційного центру, який консолідує функції впровадження інновацій та є частиною інноваційної підсистеми цілісного господарського механізму в аграрному секторі економіки.

Розробка прогнозних параметрів економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області здійснена шляхом засто-

Таблиця 1

Основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Інновації	Очікувані результати
<i>У рослинництві</i>	
1. Запровадження нових високоврожайних сортів сільськогосподарських культур, стійких до хвороб, створених на основі використання клітинної інженерії, молекулярної генетики та традиційної селекції.	1. Підвищення урожайності сільськогосподарських культур, поліпшення якості продукції рослинництва.
2. Адаптація високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур вітчизняної та зарубіжної селекції до ґрунтово-кліматичних умов області.	2. Зниження витрат на впровадження нових високоврожайних культур.
3. Упровадження нових систем землекористування та вологозберезувальних технологій.	3. Збереження родючості ґрунтів, підвищення урожайності сільськогосподарських культур.
4. Упровадження технологій "No-till" та "Mini-till".	4. Суттєве зниження витрат на виробництво. Збереження родючості ґрунтів. Покращення екологічного стану області.
5. Упровадження ресурсозберезувальних систем машин для комплексної механізації технологічних процесів у землеробстві.	5. Підвищення продуктивності праці, зниження собівартості виконання механізованих робіт.
6. Використання високоєфективних біопрепаратів для боротьби з хворобами та шкідниками рослин.	6. Підвищення урожайності та якості продукції.
<i>У тваринництві</i>	
1. Утримання високопродуктивних порід сільськогосподарських тварин.	1. Підвищення продуктивності тварин. Поліпшення порідного складу стада.
2. Адаптація сільськогосподарських тварин вітчизняної та зарубіжної селекції для природно-кліматичних умов області.	2. Зниження витрат на поліпшення порідного складу стада. Підвищення продуктивності тварин.
3. Упровадження безвідходних технологій переробки продукції тваринного походження.	3. Поліпшення асортименту харчової продукції. Зниження витрат на виробництво.
4. Використання нових ресурсозберігаючих систем машин для комплексної механізації технологічних процесів у тваринництві.	4. Підвищення продуктивності праці. Зниження собівартості продукції.
5. Упровадження технічних засобів водопостачання на основі використання поновлюваних природних джерел енергії.	5. Зниження витрат на виробництво тваринницької продукції. Підвищення екологічної безпеки.

Таблиця 2

Прогнозні параметри ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Показник	Рік		2019 р. до 2016 р.	
	2016	2019	+/-	%
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	1 969,4	2 028,4	59	103,0
зокрема, площа ріллі, тис. га	1 777,9	1 831,2	53,3	103,0
Рівень розораності землі, %	90,3	90,3	0	100,0
Середньооблікова кількість працівників, ос.	16 653	17 952	1 299	107,8
зокрема, зайнятих у рослинництві	14 318	14 833	515	103,6
у тваринництві	2 335	3 292	957	141,0
Середньорічний фонд заробітної плати, млн. грн.	749,1	1 188	438,9	158,6
зокрема, в рослинництві	659,2	1 015,8	356,6	154,1
в тваринництві	89,9	171,5	81,6	190,8
Середньорічна вартість основних засобів, млн. грн.	34 865,8	46 022,9	11 157,1	132,0
Фондозабезпеченість, тис. грн./га	17,7	22,7	5	128,1
Фондоозброєність, тис. грн./ос.	2 093,7	2 562,7	469	122,4
Ступінь оновлення основних засобів, %	20,2	22,8	2,6	–
Ступінь зносу основних засобів, %	40,3	27,6	-12,7	–

Джерело: розраховано за даними джерела [6]

Таблиця 3

Прогнозні параметри фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області, млн. грн.

Показник	Рік		2019 р. до 2016 р.	
	2016	2019	+/-	%
Виробнича собівартість продукції	7 634,0	8 557,7	923,7	112,1
зокрема, рослинництва	7 002,2	7 737,4	735,2	110,5
тваринництва	631,8	802,4	170,6	127,0
Повна собівартість продукції	7 698,3	8 629,8	931,5	112,1
зокрема, рослинництва	7 112,3	7 823,5	711,2	110,0
тваринництва	586,0	775,9	189,9	132,4
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	11 234,6	15 323,9	4 089,4	136,4
зокрема, рослинництва	10 630,8	14 511,0	3 880,2	136,5
тваринництва	603,8	810,3	206,5	134,2
Прибуток від реалізації продукції	3 536,3	6 351,2	2 814,9	179,6
зокрема, рослинництва	3 518,5	6 322,7	2 804,2	179,7
тваринництва	17,8	29,9	12,1	167,7

Джерело: розраховано за даними джерела [6]

сування розрахунково-конструктивного прийомів та екстраполяції. Обчислення проведені за умови незмінності всіх інших, окрім наведених у таблицях, факторів з урахуванням інфляційного чинника, курсу гривні до інших валют, наявної макроекономічної, соціально-демографічної, екологічної та техніко-технологічної ситуації в країні.

Так, внаслідок вжиття зазначених заходів визначено такі прогнозні параметри ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Херсонської області (табл. 2).

З даних табл. 2 видно, що у 2019 р. порівняно з 2016 р. площа сільськогосподарських угідь збільшиться на 59 тис. га, або на 3,0%, і становитиме 2 028,4 тис. га. Площа ріллі також зросте, а саме на 53,3 тис. га, або на 3,0%, і складе 1 831,2 тис. га. Таким чином, рівень розораності землі не збільшиться і становитиме 90,3%.

Середньооблікова кількість працівників сільськогосподарських підприємств збільшиться на 1 299 ос., або на 7,8%, і становитиме 17 952 ос. При цьому у галузі рослинництва їх кількість складе 14 833 ос., у

тваринництві – 3 292 ос. Для підвищення рівня матеріального стимулювання персоналу середньорічний фонд заробітної плати збільшиться на 438,9 млн. грн., або на 58,6%, і становитиме 1 188 млн. грн., зокрема в рослинництві він дорівнюватиме 1 015,8 млн. грн., у тваринництві – 171,5 млн. грн.

Щодо величини та придатності до використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, то у 2019 р. їх вартість складе 46,1 млрд. грн., що з розрахунку на 1 га площі становитиме 22,7 тис. грн., що на 5 тис. грн., або на 28,1%, більше значення 2016 р., а в розрахунку на 1 працівника – 2 562,7 тис. грн., що на 469 тис. грн., або на 22,4% більше. При цьому через збільшення коефіцієнта оновлення основних засобів із 20,2% до 22,8% ступінь зносу зменшиться на 12,7 відсоткових пункти та становитиме 27,6%.

Покращення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств у комплексі з наведеними раніше заходами забезпечить нарощування обсягу виробництва продукції рослинного та тваринного походження, а також поліпшення фінансових результатів діяльності (табл. 3).

**Прогнозні параметри рівня рентабельності виробництва продукції
у сільськогосподарських підприємствах, %**

Показник	Рік		2019 р. до 2016 р., +/-
	2016	2019	
Рівень рентабельності виробництва продукції	56,0	89,7	33,7
зокрема, рослинництва	61,5	100,4	39,0
тваринництва	5,4	6,9	1,5
Рівень рентабельності реалізації продукції	45,9	57,3	11,4
зокрема, рослинництва	45,9	61,5	12,0
тваринництва	3,0	4,3	1,3

Джерело: розраховано за даними джерела [6]

Як свідчать дані табл. 3, протягом 2016–2019 рр. у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області виробнича собівартість продукції зростає на 0,9 млрд. грн., або на 12,1% і складе 8,5 млрд. грн. Зокрема, в галузі рослинництва вона становитиме 7,7 млрд. грн., у галузі тваринництва – 0,8 млрд. грн. Підвищиться і повна собівартість продукції, а саме на 0,9 млрд. грн. до величини 8,6 млрд. грн.

Внаслідок збільшення суми грошових надходжень на сільськогосподарські підприємства на 4,1 млрд. грн., або на 36,4%, до величини 15,3 млрд. грн. прибуток складе 6,33 млрд. грн., зокрема у рослинництві він становитиме 6,3 млрд. грн., у тваринництві – 0,03 млрд. грн.

Таким чином, підвищиться також рівень рентабельності виробництва продукції у сільськогосподарських підприємствах (табл. 4).

З даних табл. 4 видно, що у 2019 р. порівняно з 2016 р. рівень рентабельності виробництва продукції у сільськогосподарських підприємствах Херсонської області зростає на 33,7 пункти і складе 89,7%. Зокрема, у рослинництві значення показника становитиме 100,4%, що на 39 пунктів вище за рівень 2016 р.; у тваринництві – 6,9%, або на 1,5 відсоткові пункти вище рівня 2016 р.

Висновки. Для підвищення економічної ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств Херсонщини пропонуємо перш за все активізувати інноваційно-інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання та вдосконалити їх внутрігосподарські виробничі відносини. Вжиття системи заходів за цими напрямками дасть змогу покращити ресурсний потенціал підприємств, поліпшити фінансові результати їх діяльності та забезпечити підвищення ефективності виробництва продукції як рослинного, так і тваринного походження.

Список використаних джерел:

1. Бояринова К.О., Копішанська К.О. Використання концепції відкритих інновацій як рушія взаємодії локальних інноваційних систем. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 4. С. 16–22.
2. Готра В.В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 6. С. 89–74.
3. Єрмаков О.Ю., Харченко Г.А. Агропродовольчий потенціал сільськогосподарських підприємств: формування та ефективність використання: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2014. 218 с.
4. Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. та ін. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2014. 516 с.
5. Лупенко Ю.О. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України. Економіка АПК. 2014. № 12. С. 5–11.
6. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Херсонської області за 2016 рік: статистичний бюлетень.
7. Харченко В.В., Харченко Г.А. Інноваційно-інвестиційне забезпечення формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2015. 264 с.